

## บทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ The Role of the Elderly Club in Public Service

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์<sup>1</sup>  
Chulasak Charnnarong

### บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่อศึกษาทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุไทยต่อการบริการสาธารณะ และ (2) เพื่อนำเสนอบทบาทของชมรมผู้สูงอายุไทยต่อการบริการสาธารณะเป็นงานวิจัยแบบผสม โดยการวิเคราะห์แบบสอบถาม สอบถามจากกลุ่มตัวอย่างคือ ประธานชมรมผู้สูงอายุของทุกภาคทั่วประเทศ จำนวน 394 คน ระบุบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ 5 ด้าน ประกอบด้วย บทบาทด้านการพัฒนาชุมชน บทบาทด้านการศาสนา บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี บทบาทด้านการศึกษา และบทบาทด้านนันทนาการ ด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ และ วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ จำนวน 10 คน ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิเคราะห์พบว่า (1) บทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ จากมากที่น้อยที่สุด คือ บทบาทด้านการศึกษา บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี บทบาทด้านการพัฒนาชุมชน บทบาทด้านนันทนาการ และบทบาทด้านการศึกษา ตามลำดับ (ค่าเฉลี่ย 4.28 4.16 4.11 4.06 และ 4.02 ตามลำดับ) และ (2) ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะแบ่งเป็นสองส่วนหลัก ประกอบด้วย ประการที่หนึ่ง คือ ข้อเสนอในภาพรวม (ชมรมผู้สูงอายุควรดำเนินงานร่วมกับภาครัฐซึ่งเป็นคู่ปฏิสัมพันธ์เดิม ชมรมผู้สูงอายุควรดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ และการผลักดันให้ชมรมผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดูแลตนเองได้จนถึงการผลักดันให้ชมรมผู้สูงอายุมีการดำเนินคล้ายกับกิจการเพื่อสังคม) สำหรับข้อเสนอในประการที่สอง ข้อเสนอในรายด้าน โดยชมรมผู้สูงอายุควรเน้นบทบาทที่เคยให้ทั้งความสำคัญและสมาชิกมีส่วนร่วมกับกิจกรรมมากที่สุดคือบทบาทด้านศาสนา รองลงมา คือ บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ชมรมผู้สูงอายุควรเน้นบทบาทด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะบทบาทด้านการบริการวิชาการ บริการชุมชนหรือบทบาทด้านสังคม

**คำสำคัญ:** ชมรมผู้สูงอายุไทย การบริการสาธารณะ

<sup>1</sup>รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: chulasak@g.swu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 8 February 2024, Revised 13 September 2024, Accepted 23 September 2024

## Abstract

This research has two objectives: 1) to study perceptions on the role of the Thai elderly club in public service and 2) to present the role of the Thai Elderly Club in public service. This is a mixed-method research. By analyzing the questionnaire inquiring from a sample group of 394 elderly club presidents from all regions across Thailand, the role of elderly clubs can be categorized into five areas of public service: community development role, religious role, traditional culture role, educational role, and recreational role. This research consists of frequency and percentage distribution and analyzed interviews with key informants. Ten representatives from various sectors were directly involved in the development of the role of the senior elderly club in public service, using content analysis methods.

The results show that 1) the role of the elderly club in public service from the greatest to the least is the religious role, traditional culture role, community development role, recreational role, and educational role, respectively (means 4.28, 4.16, 4.11, 4.06, and 4.02, respectively) and 2) proposals regarding the role of the senior elderly club in public service are divided into two main parts. The first is the overall proposal. (Elderly clubs should work together with the government sector, which is the original interaction partner. Elderly clubs should work together with other networks and push for elders' clubs to have the potential to take care of themselves, to the point of pushing for elders' clubs to operate like social enterprises). The second proposal is a proposal on a side-by-side basis. Elderly clubs should emphasize the roles that have given both importance and the most participation to members in activities, religious roles, followed by cultural and traditional roles. In addition, the elderly club should focus on other roles as well, especially the role of academic services and community service or social roles.

**Keywords:** *Thai elderly club, Public service*

## บทนำ

จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในปัจจุบันของประเทศพบว่ามีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 18.3 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ ซึ่งพิจารณาได้ว่าประเทศกำลังเข้าสู่ภาวะการเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ด้วยระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) หมายถึง มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 หรือมีคนอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ รวมทั้งพบว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2562-2564 จำนวนผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ (กรมกิจการผู้สูงอายุ. 2564) ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวจึงมีการคาดการณ์ถึงภาวะเปราะบางต่าง ๆ จากการมีผู้สูงอายุจำนวนมากและมากขึ้นในทุก ๆ ปี กล่าวคือการมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ผู้สูงอายุอย่างชัดเจน ส่งผลกระทบในเรื่องของความชุกของโรคเรื้อรังจำเป็นต้องได้รับการดูแลระยะยาวทำให้

ค่าใช้จ่ายในการดูแลเพิ่มสูงขึ้น ทั้งยังเกิดผลกระทบต่อภาวะสุขภาพตั้งแต่ในระดับปัจเจกหรือผู้สูงอายุเองไปจนถึงชุมชน สังคม และสังคมโลกในท้ายที่สุด (ณัฐกฤตา บริบูรณ์ พระศักดิ์ เลิศตระการนันท และ เพ็ญประภา ศิริโรจน์. 2560) ทั้งนี้เนื่องด้วยผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหน้าที่การทำงานที่เคยปฏิบัติแต่เดิมส่งผลให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลง และโดยส่วนใหญ่มีอัตราการสูญเสียบุคคลใกล้ชิดที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกันทำให้รู้สึกท้อแท้ หดหู่ บุคลิกภาพเปลี่ยน มักมีอ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางครอบครัวและสังคมพบว่า ผู้สูงอายุจะถูกกลดบทบาทลง การถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดน้อยลง (กิตติพร เนาวิสุวรรณ และ มาริสา สุวรรณราช. 2562)

อย่างไรก็ดี หากมองในอีกแง่มุมหนึ่งพบว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ ประสบการณ์ เป็นผู้ถึงพร้อมทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า แม้ผู้สูงอายุจะเข้าสู่วัยที่ร่างกายอ่อนแอเสื่อมถอยดังกล่าวข้างต้นแล้ว แต่ผู้สูงอายุก็ยังคงมีความพร้อมและสามารถที่จะช่วยเหลือครอบครัวได้ เช่น ช่วยดูแลบุตรหลานขณะที่คนอื่น ๆ ออกไปทำงานนอกบ้าน ช่วยดูแลบ้าน ผู้สูงอายุบางท่านยังช่วยดูแลหุงหาอาหาร ช่วยทำงานตามกำลังของท่านได้ นอกจากนั้นยังช่วยให้คำแนะนำให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน โดยเฉพาะด้านการดำเนินชีวิต ด้านครอบครัว ด้านสังคม และอื่น ๆ ผู้สูงอายุบางท่านยังมีทักษะในวิชาชีพบางด้าน เช่น ทำอาหาร ช่างไม้ เย็บปักถักร้อย ท่านก็จะถ่ายทอดให้แก่บุตรหลานและตลอดถึงผู้ที่สนใจเพื่อดำรงวิชาชีพนั้นสืบไป (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2556) นอกจากนี้ ผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นปุชนียบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม เป็นบุคคลที่สามารถถ่ายทอดความรู้ประวัติความเป็นมาของชุมชนไปจนถึงสังคมส่งต่อความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมที่สั่งมาของสังคมให้กับรุ่นลูกหลานได้ เนื่องจากผู้สูงอายุมีองค์ความรู้สะสมของตนเองตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันจึงเหมาะสมกับการเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการสืบทอดสิ่งที่สั่งมาทั้งภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม (อธิปไตย จาตยามรด และ ศุภลักษณ์ สุวรรณชฎ. 2561: 36)

ในปัจจุบันแนวคิดที่พิจารณาว่าผู้สูงอายุมีศักยภาพเรียกว่า ผู้สูงอายุที่มีพลพลัง (Active Aging) ทั้งนี้พลพลังของผู้สูงอายุจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความอยู่ดีมีสุขทั้งทางด้านกายภาพ ด้านสังคม และด้านจิตใจและสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้ สำหรับวิธีการที่จะทำให้สังคมผู้สูงอายุเข้าสู่ภาวะดังกล่าวได้ในลักษณะที่ผู้สูงอายุที่ปราศจากโรครวมถึงการมีความสามารถในการใช้ร่างกายและจิตใจได้อย่างเหมาะสมตามความสามารถที่มีอยู่อย่างอิสระและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมได้ ภายใต้อาสาหลายวิธีเหล่านั้นที่สนับสนุนทำให้เกิดภาวะดังกล่าวโดยทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาครัฐเองได้ดำเนินการร่วมกับการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น การสนับสนุนให้หน่วยงานจ้างงานผู้สูงอายุ การขยายอายุเกษียณ การเพิ่มทักษะให้กับผู้สูงอายรรวมถึงการจัดหางานให้เหมาะสมให้กับผู้สูงอายุ ในการเตรียมการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้สูงอายุหรือต่อการมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามวิธีการที่จะทำให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินการ การแก้ปัญหาตลอดถึงการพัฒนา คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยผู้สูงอายุและชุมชนเอง ส่วนภาคอื่น ๆ รวมถึงภาครัฐควรเป็นเพียงกลไกในการสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีพลพลังหรือผู้สูงอายุที่มีศักยภาพจึงเป็นกระบวนการในการสร้างโอกาสในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความมั่นคงปลอดภัยเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งครอบคลุมในทุกระดับ (World Health Organization. 2002: 12)

ทั้งนี้กลไกการรวมกลุ่มในลักษณะชมรมผู้สูงอายุจึงเป็นรวมกลุ่มที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุต่อสังคมมากที่สุดรูปแบบหนึ่งสอดคล้องและสอดคล้องกับแนวทางการสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพดังกล่าวข้างต้น โดยการรวมกลุ่มในรูปแบบของชมรมผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่สามารถมาแก้ปัญหาผู้สูงอายุได้เกือบทุกด้านซึ่งเป็นการรวมตัวกันของผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สูงอายุด้วยกันเองกับบุคคลทุกวัย โดยมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุเป็นหลักของการพัฒนาเปลี่ยนสภาพจากผู้รับความช่วยเหลือเป็นผู้คิด ผู้ทำ และผู้รับผลประโยชน์ ทำให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่า ศักดิ์ศรี และเป็นภูมิปัญญาของสังคม (สิริวัลย์ พุกชาอุดมชัย. 2560) ดังนั้นจึงมีการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชมรมผู้สูงอายุหลากหลายประเด็น โดยอาจแบ่งเป็นการศึกษาใน 6 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ 2) ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต 3) ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ 4) ด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 5) ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และ 6) การพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามทิศทางการศึกษาและงานวิจัยเหล่านี้ได้ให้ข้อเสนอแนะซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นข้อเสนอแนะในเชิงชมรมผู้สูงอายุในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัดที่ศึกษาเท่านั้น แต่โดยพื้นฐานของการดำเนินการชมรมผู้สูงอายุที่จะประสบความสำเร็จ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องเกี่ยวข้องกับวิธีการในการบริหารจัดการชมรมซึ่งหากมีการบริหารจัดการที่ดีจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อีกทั้งในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านมาชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่มักจะดำเนินการโดยภาครัฐเป็นผู้บริหารหรือจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของภาครัฐมากกว่าที่จะเกิดตามความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มผู้สูงอายุส่งผลให้ชมรมเกิดความอ่อนแอไม่สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องได้นำไปสู่การล่มสลายในที่สุด (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. 2555)

ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้ซึ่งเห็นว่าบทบาทการรวมตัวของผู้สูงอายุในรูปแบบชมรมผู้สูงอายุมีความสำคัญและทำให้ผู้สูงอายุเองและชุมชนเห็นคุณค่า จึงทำงานวิจัยชิ้นนี้ขึ้นด้วยปัญหาวางานวิจัยว่าการแสดงศักยภาพ ความรู้ความสามารถ ความร่วมมือ และบทบาทของผู้สูงอายุในการร่วมจัดบริการสาธารณะกับภาครัฐและหรือภาคส่วนต่าง ๆ มีลักษณะเช่นไร เพื่อผลการศึกษาดังกล่าวเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนและสังคมในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของชมรมผู้สูงอายุในภาพรวมอันนำไปสู่การสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุสามารถปรับหรือประยุกต์ใช้แนวทางการจัดบริการสาธารณะให้ผู้สูงอายุสามารถมาร่วมจัดบริการสาธารณะได้อย่างเหมาะสมต่อไป

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ
- 2) เพื่อนำเสนอบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ

## กรอบแนวคิดงานวิจัย

การศึกษาค้นคว้าตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทของชมรมผู้สูงอายุว่าควรมีบทบาทอย่างไรในการดำเนินการบริการสาธารณะ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้านหลัก ตามแนวคิดทฤษฎีของ อรรถชัย คล่องแคล่ว (2560) ซึ่งในที่นี้จะใช้เป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้ ในกรณีของการจัดกลุ่มการบริการสาธารณะที่จัดทำโดยชมรมผู้สูงอายุ เนื่องด้วยงานวิจัยดังกล่าวมีความใกล้เคียง

ใน 2 ประเด็นหลักกับงานวิจัยชิ้นนี้กล่าวคือใช้แนวคิดการบริการสาธารณะเป็นพื้นฐานเช่นเดียวกัน และมีประชากร/ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะเป้าหมายของงานวิจัย กล่าวคือ เป็นการสำรวจและวิเคราะห์บทบาทของผู้สูงอายุในการร่วมจัดบริการสาธารณะเพื่อการบริการสาธารณะกับชุมชน ซึ่งอยู่บนฐานของแนวคิดเรื่องการร่วมกันผลิตซึ่งผู้สูงอายุในฐานะผู้ร่วมจัดบริการสาธารณะในการร่วมคิดและร่วมดำเนินการจัดบริการสาธารณะให้ประสบความสำเร็จทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาบริการสาธารณะในระยะยาวอันนำไปสู่การสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถปรับแนวทางการจัดบริการสาธารณะให้ผู้สูงอายุสามารถร่วมจัดบริการสาธารณะพร้อม ๆ กับการลดการพึ่งพิงประชารวยแรงงานได้ โดยศึกษาการบริการสาธารณะ 5 ด้าน ประกอบด้วย บทบาทด้านการพัฒนาชุมชน บทบาทด้านการศาสนา บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี บทบาทด้านการศึกษา และ บทบาทด้านนันทนาการ และการศึกษาข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะซึ่งย่อมสามารถนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้และหรือเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับชมรมผู้สูงอายุในภาพรวม รวมถึงถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีแนวทางที่หลากหลายเพื่อปรับใช้ในการแก้ไขรวมถึงพัฒนาชมรมผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพต่อไป

## ระเบียบวิธีวิจัย

สำหรับการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์งานวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อแรก ใช้แบบสอบถามมาตรวัดแบบไลเคิร์ท 5 ตัวเลือกสอบถามประธานชมรมผู้สูงอายุของทุกภาคทั่วประเทศจากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน ระบุบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ ประกอบด้วย 1) ผู้แทนสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี 2) ผู้แทนกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3) ผู้แทนมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ 4) ผู้แทนสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ 5) ผู้สูงอายุดีเด่นจากรางวัลของสหพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร ประจำปี 2565 จำนวนหน่วยงานละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมสังเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเพื่อสรุปผลวัตถุประสงค์งานวิจัย โดยศึกษาบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้านหลัก ตามแนวคิด ทฤษฎีของ อรรถชัย คล่องแคล่ว (2560) ซึ่งในที่นี้จะใช้เป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัยชิ้นนี้ ในกรณีของการจัดกลุ่มการบริการสาธารณะที่จัดทำโดยชมรมผู้สูงอายุ เนื่องด้วยงานวิจัยดังกล่าวมีความใกล้เคียงใน 2 ประเด็นหลักกับงานวิจัยชิ้นนี้กล่าวคือ ใช้แนวคิดการบริการสาธารณะเป็นพื้นฐานเช่นเดียวกันและมีประชากร/ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้สูงอายุเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะเป้าหมายของงานวิจัย กล่าวคือ เป็นการสำรวจและวิเคราะห์บทบาทของผู้สูงอายุในการร่วมจัดบริการสาธารณะเพื่อการบริการสาธารณะกับชุมชน ซึ่งอยู่บนฐานของแนวคิดเรื่องการร่วมกันผลิตซึ่งผู้สูงอายุในฐานะผู้ร่วมจัดบริการสาธารณะในการร่วมคิดและร่วมดำเนินการจัดบริการสาธารณะให้ประสบความสำเร็จทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาบริการสาธารณะในระยะยาวอันนำไปสู่การสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถปรับแนวทางการจัดบริการสาธารณะให้ผู้สูงอายุสามารถร่วมจัดบริการสาธารณะพร้อม ๆ กับการลดการพึ่งพิง

ประชากรวัยแรงงานได้ โดยศึกษาการบริการสาธารณะ 5 ด้าน ประกอบด้วย บทบาทด้านการพัฒนาชุมชน บทบาทด้านการศาสนา บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี บทบาทด้านการศึกษา และ บทบาทด้านนันทนาการ และ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ

## ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ประกอบด้วย

1. กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยชิ้นนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยวัตถุประสงค์ข้อแรก กลุ่มตัวอย่างคือ ประธานชมรมผู้สูงอายุของทุกภาคทั่วประเทศจากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน และเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ผู้ให้ข้อมูลหลักคือตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ จำนวน 10 คน รวมกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งหมด 404 คน

2. บทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะผ่านการวิเคราะห์บทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะใน 5 ด้าน ประกอบด้วย บทบาทด้านการพัฒนาชุมชน บทบาทด้านการศาสนา บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี บทบาทด้านการศึกษา และ บทบาทด้านนันทนาการ พบว่า บทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด คือ บทบาทด้านการศาสนา บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี บทบาทด้านการพัฒนาชุมชน บทบาทด้านนันทนาการ และ บทบาทด้านการศึกษา ตามลำดับ (ค่าเฉลี่ย 4.28 4.16 4.11 4.06 และ 4.02 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาแยกรายด้านบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ (1) ทักษะเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะด้านการพัฒนาชุมชน ชมรมผู้สูงอายุควรมีบทบาทในการส่งเสริมการเพิ่มรายได้หรือการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน ผ่านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อส่งเสริมงานด้านการบริการสังคมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน ด้วยการเป็นแกนนำในการชักชวนคนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ในการนำเสนอกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน (2) ทักษะเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะด้านการศาสนา ชมรมผู้สูงอายุควรมีบทบาทในการถวายความอุปถัมภ์ด้านการศาสนาในการเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมทางศาสนาดังในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ รวมถึงควรมีบทบาทในการปกป้องศาสนา ดังการชำระอธิกรณ์และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพระศาสนา และชักชวนให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาของคนในชุมชน (3) ทักษะเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะด้านวัฒนธรรมประเพณี ชมรมผู้สูงอายุควรมีบทบาทในการให้ความรู้แก่ชุมชน การสร้างสำนึกรักสร้างความภาคภูมิใจในกิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณี ในการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นผ่านการเป็นหน่วยประสานงานขอความร่วมมือกับบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น (4) ทักษะเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะด้านการศึกษา ชมรมผู้สูงอายุควรมีบทบาทในการเป็นหน่วยจัดสรรให้ความรู้แก่ชุมชนในกิจกรรมการศึกษา ดังวิทยากรชุมชน รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมด้านการศึกษาของชุมชนผ่านการเข้าร่วมประชุม การวางแผนในการพัฒนาการศึกษา รวมถึงการเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมทางการศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้สูงอายุ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ ผ่านการมีบทบาทในการประสานงานขอความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา และ (5) ทักษะเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุ



ต่อการบริการสาธารณะด้านนันทนาการ ชมรมผู้สูงอายุควรมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ในระหว่าง การดำเนินกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ของชุมชนในการเป็นแกนนำและหรือการทำกิจกรรมเพื่อสร้าง ความสนุกสนานเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตและสุขภาพกายของคนในชุมชนและสังคม และการมีส่วนร่วม ในการกำหนดและสนับสนุนกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายเหมาะสมกับชุมชนและศักยภาพ รวมถึง การเป็นส่วนหนึ่งของการประสานงานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้านกิจกรรม นันทนาการของชุมชน

3. สำหรับข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แสดงทัศนะเป็น 2 ส่วนหลัก ประกอบด้วย

3.1 ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะในลักษณะ ภาพรวม ผู้ให้ข้อมูลหลักมีข้อเสนอ 3 ประการหลัก ประกอบด้วย (1) ชมรมผู้สูงอายุควรดำเนินงาน ร่วมกับภาครัฐซึ่งเป็นคู่ปฏิสัมพันธ์เดิมอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการสร้างแนวร่วมในการดำเนินการ โดยคณะกรรมการร่วมกันจัดทำโครงการเสนอต่อผู้บริหารท้องถิ่นและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทั้งทาง ตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานพระพุทธ ศาสนา สภาศาษาผู้สูงอายุ หน่วยงานด้านสาธารณสุขต่าง ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษา นอกโรงเรียน ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน หน่วยงานพัฒนาสังคมและหน่วยงานด้านสาธารณสุข สถาบัน การศึกษา (2) การทำงานของชมรมผู้สูงอายุร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ เป็นข้อเสนอลำดับรองลงมา ตั้งแต่ ในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนตามสถานที่ตั้งของชมรมผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ควรมีการดำเนินการร่วมกับ ภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะกับกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนรวมถึงภาคเอกชน ด้วย และ (3) ไปจนถึงการผลักดันให้ชมรมผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดูแลตนเองได้จนถึงการผลักดัน ให้ชมรมผู้สูงอายุมีการดำเนินคล้ายกับกิจการเพื่อสังคม โดยเฉพาะกิจกรรมสร้างอาชีพ ไปจนถึง กิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้โดยตรงแต่เป็นการแสดงให้เห็นบทบาทความสำคัญของผู้สูงอายุที่มาร่วมกลุ่มในรูปแบบชมรมผู้สูงอายุเพื่อสร้างความยั่งยืนแก่ชมรมผู้สูงอายุ

3.2 ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะที่ระบุเป็นรายด้าน ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ระบุข้อเสนอว่า ชมรมผู้สูงอายุควรเน้นบทบาทที่เคยให้ทั้งความสำคัญและสมาชิก มีส่วนร่วมกับกิจกรรมมากที่สุดคือบทบาทด้านการศาสนา เช่นการเป็นแกนนำกิจกรรมทางศาสนา ในวันสำคัญทางศาสนาไปจนถึงกิจกรรมทางศาสนาในชีวิตประจำวันของคนในชมรมผู้สูงอายุ เช่น การทำบุญทำกุศล รองลงมา คือ บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทที่โดดเด่น และมีความสำคัญเช่นเดียวกัน เช่น การเป็นแกนหลักในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ด้วยการ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งต่าง ๆ ของชุมชนและถ่ายทอด องค์ความรู้ดังกล่าวทั้งในเชิงรูปธรรม เช่น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ หรือในเชิงนามธรรมผ่านการประมวล เก็บรวบรวมความรู้ในลักษณะการจัดการความรู้เพื่อเก็บรักษาและเผยแพร่ต่อไป นอกจากนี้ชมรมผู้สูงอายุ ควรเน้นบทบาทด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะบทบาทด้านการบริการวิชาการ บริการชุมชน หรือบทบาทด้านสังคม ดังการสร้างกลุ่มจิตอาสาต่าง ๆ ในกลุ่มสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เริ่มตั้งแต่กับ เพื่อนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุด้วยกันเองไปจนถึงงานการเป็นอาสาสมัครทั้งการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การดูแลเยาวชนในชุมชนไปจนถึงการเป็นตัวแทนประสานงานระหว่างสมาชิกชุมชนกับหน่วยงาน ภาครัฐ เช่น การเป็นหน่วยงานให้การสนับสนุนการอบรมหรือให้ความรู้ของชุมชนแก่หน่วยงานต่าง ๆ ในทุก ๆ ระดับ ด้วยฐานคิดที่ว่าผู้สูงอายุยังคงมีความต้องการพัฒนาตนเองให้มีคุณค่าได้คล้ายกับแนวคิด การเรียนรู้ตลอดชีวิต

## สรุปและอภิปรายผล

สำหรับการอภิปรายผลจึงอภิปรายตามผลการวิเคราะห์ ยกเว้นสถานภาพส่วนบุคคล จึงแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยเป็น 2 ส่วนประกอบด้วยกัน ดังนี้

1. บทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะผ่านการวิเคราะห์บทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ โดยการศึกษาการจัดกลุ่มการบริการสาธารณะที่จัดทำโดยชมรมผู้สูงอายุ มีงานวิจัยที่มีความใกล้เคียงกับประเด็นดังกล่าว เช่น งานของอรุณี สันติจิตวิญชัย และ ณรุจน์ วศินปิยมงคล (2564) ศึกษาการบริการสาธารณะ 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านสังคม และชุมชน ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง และด้านความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งเป็นการศึกษาบทบาทภาคีรัฐในการจัดการบริการสาธารณะร่วมกับภาครัฐ สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ใช้เป็นกรอบแนวคิดของอรรถชัย คล่องแคล่ว (2560) ระบุการบริการสาธารณะ 5 ด้านประกอบด้วย

1.1 บทบาทด้านการพัฒนาชุมชน หมายถึง การแสดงออกของชมรมผู้สูงอายุในการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่นโดยการริเริ่มและการดำเนินการร่วมกันของตัวชมรมผู้สูงอายุเอง

1.2 บทบาทด้านการศาสนา หมายถึง การแสดงออกของผู้สูงอายุในด้านการบำรุงส่งเสริมการถวายความอุปถัมภ์ และส่งเสริมด้านความมั่นคงของพระพุทธศาสนาผ่านการเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรมทางศาสนาดังในวันสำคัญทางศาสนา การปกป้องพระพุทธศาสนา การชักชวนให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา

1.3 บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี หมายถึง การแสดงออกของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดความรู้ การสร้างสำนึกรักสร้างความภาคภูมิใจในด้านวัฒนธรรมประเพณีดังการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น รวมถึงการเป็นหน่วยประสานงานขอความร่วมมือกับบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น

1.4 บทบาทด้านการศึกษา หมายถึง การแสดงออกของผู้สูงอายุในการเป็นผู้ให้ความรู้ด้วยการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ชุมชนในกิจกรรมการศึกษา สนับสนุนกิจกรรมด้านการศึกษาของชุมชนผ่านการเข้าร่วมประชุมการวางแผนในการพัฒนาการศึกษา รวมถึงการประสานงานขอความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา

1.5 บทบาทด้านนันทนาการ หมายถึง การแสดงออกของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดความรู้ในระหว่างการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนผ่านการเป็นแกนนำและหรือการทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสนุกสนานเพื่อพัฒนาสุขภาพจิตใจและสุขภาพกายของคนในชุมชนและสังคม รวมถึงมีส่วนร่วมในการกำหนดและสนับสนุนกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลายเหมาะสมกับชุมชนและศักยภาพ และเป็นส่วนหนึ่งในการประสานงานกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการบทบาทดังกล่าวพบว่า บทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ สามลำดับแรกคือ บทบาทด้านการศาสนา บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี และบทบาทด้านการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานของ ณัฏฐนันท์ ทวีสิน และ ธรรมพงศ์ วงษ์สวัสดิ์ (2563) ในงานเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุยุคใหม่ในเขตชุมชนทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ประการที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ เพื่อศึกษาระดับบทบาทการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุยุคใหม่ในเขตชุมชนทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุ



ยุคใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน กิจกรรมทางการเมือง กิจกรรมกีฬาและนันทนาการ กิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม รวมถึงกับงานวิจัยของอรุณี สันฐิตวิณัยย์ และ ณรุจน์ วศินปิยมงคล (2564) ในงานวิจัยเรื่อง การร่วมจัดบริการสาธารณะของผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีส่วนในการร่วมจัดบริการสาธารณะที่หลากหลายตามความสนใจของตนเอง และกลุ่ม ความเป็นเมือง และการสนับสนุนของหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ โดยผู้สูงอายุร่วมจัดบริการสาธารณะด้านศาสนาและวัฒนธรรมมากที่สุด รองมาคือบริการด้านสังคมและสุขภาพ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงปลอดภัย ตามลำดับ

2. ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดงทัศนะเป็น 2 ส่วนหลัก ประกอบด้วย

2.1 ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะในลักษณะภาพรวม ผู้ให้ข้อมูลหลักมีข้อเสนอ 3 ประการหลัก ประกอบด้วย

2.1.1 ชมรมผู้สูงอายุควรดำเนินงานร่วมกับภาครัฐซึ่งเป็นคู่ปฏิสัมพันธ์เดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถชัย คล่องแคล่ว (2560) ในงานเรื่อง บทบาทของผู้สูงอายุกับการพัฒนาชุมชนย่อยที่ 14 (ป่ายาง) เทศบาลเมืองจันทบุรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ประการที่สองที่เกี่ยวกับงานวิจัยชิ้นนี้คือ เพื่อศึกษาการส่งเสริมบทบาทของสูงอายุกับการพัฒนาชุมชนย่อยที่ 14 (ป่ายาง) เทศบาลเมืองจันทบุรีของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน พบว่า หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีส่วนสำคัญที่สุดในการส่งเสริมบทบาทของผู้สูงอายุกับการพัฒนาชุมชนย่อยที่ 14 (ป่ายาง) โดยมีนโยบาย/โครงการ/กิจกรรม ที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2.1.2 การทำงานของชมรมผู้สูงอายุร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ เป็นข้อเสนอลำดับรองลงมา ตั้งแต่ในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนตามสถานที่ตั้งของชมรมผู้สูงอายุ นอกจากนี้ควรมีการดำเนินการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะกับกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนรวมถึงภาคเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณษา วงษ์เส็ง (2558) ในงานเรื่อง บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ประการที่สี่ที่เกี่ยวกับงานวิจัยชิ้นนี้คือ เพื่อศึกษาการสนับสนุนจากเครือข่ายด้านประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่า การสนับสนุนและเครือข่ายด้านประชาสัมพันธ์ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และองค์กรอิสระที่ให้ความช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนความรู้

2.1.3 การผลักดันให้ชมรมผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดูแลตนเองได้จนถึงการผลักดันให้ชมรมผู้สูงอายุมีการดำเนินคล้ายกับกิจการเพื่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชา สังขวรรณวรรณลักษณ์ เมียนเกิด และ รุ่งนภา เทพภาพ (2560) ในงานวิจัยเรื่อง “กลไกการขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสภาพและบทบาทของผู้สูงอายุ” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ประการแรกที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้คือ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการและการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ บทบาทการสนับสนุนและส่งเสริมสภาพผู้สูงอายุในสังคม พบว่า ควรส่งเสริมให้ชมรมเข้าใจบทบาทของตนเองและมีแนวทางจัดการตนเองให้เข้มแข็งในฐานะแกนนำส่งเสริมสภาพและบทบาทของผู้สูงอายุ

2.2 ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะที่ระบุเป็นรายด้าน ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ระบุข้อเสนอว่าชมรมผู้สูงอายุควรเน้นบทบาทที่เคยให้ทั้งความสำคัญและสมาชิกมีส่วนร่วมกับกิจกรรมมากที่สุดคือบทบาทด้านการศาสนา ดังการเป็นแกนนำกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนาไปจนถึงกิจกรรมทางศาสนาในชีวิตประจำวันของคนในชมรมผู้สูงอายุ ดังการทำบุญทำกุศล ร้องลงมา คือ บทบาทด้านวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทที่โดดเด่นและมีความสำคัญเช่นเดียวกัน ดังการเป็นแกนหลักในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ด้วยการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งต่าง ๆ ของชุมชนและถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของอติไพบย จาตฮามรด และ ศุภลักษณ์ สุวรรณขุ (2561) บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ประการที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้คือ เพื่อศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนศรีฐานมีบทบาทเป็นผู้นำความคิดและจิตวิญญาณเป็นผู้ตัดสินข้อพิพาทต่าง ๆ ในชุมชน เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูบุตรหลานซึ่งเป็นการสร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กให้เติบโตขึ้นมาเป็นคนที่มีคุณภาพ ผู้สูงอายุในชุมชนศรีฐานเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เข้าวัดทำบุญ ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีบทบาทในการสืบทอดให้สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

นำผลการวิจัยเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะชมรมผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้เกิดการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของชมรมผู้สูงอายุต่อการบริการสาธารณะ

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาในรูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมด้วยเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขพัฒนาชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านการระดมความคิดเห็นร่วมกันอย่างแท้จริง

## กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงได้ทั้งนี้เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถระบุได้ทั้งหมด แต่ท่านสำคัญที่ถือได้ว่ามีส่วนช่วยผลักดันให้งานวิจัยชิ้นนี้เกิดขึ้นรวมทั้งติดตามงานของผู้วิจัยทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างต่อเนื่อง คือ รองศาสตราจารย์ ดร. สรชัย พิศาลบุตร ผู้เป็นครูวิจัยคนแรกและคนปัจจุบันของผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ให้ทุนการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง ประธานชมรมผู้สูงอายุของทุกภาคทั่วประเทศ และ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ตัวแทนภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ที่กรุณาให้ข้อมูลอันมีประโยชน์ และท้ายที่สุดผู้วิจัยขอกล่าวถึงกำลังใจสำคัญในการทำงานคือครอบครัวของผู้วิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจและกำลังใจทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

## เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- กิตติพร เนาว์สุวรรณ และ มาริสา สุวรรณราช. (2562). สภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ตอนล่าง. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรดิตถ์. 11(2): 118-132.
- ณัฐกฤตา บริบูรณ์ พิระศักดิ์ เลิศตระการนันท และ เพ็ญประภา ศิริโรจน์. (2560). ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะเปราะบางของผู้สูงอายุในชุมชน: กรณีศึกษาในอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง. J Med Health Sci. 24(1): 45-54.
- ณัฏฐนนท ทวีสิน และ ธรรมพงศ์ วงษ์สวัสดิ์. (2563). บทบาทการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุยุคใหม่ ในเขตชุมชนทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ. 11(5): 128.
- เดชา สังขวรรณ วรรณลักษณ์ เมียนเกิด และ รุ่งนภา เทพภาพ. (2560). กลไกการขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2556). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556. สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2566. จาก <http://thaitgri.org/?p=36172#>.
- วรรณษา วงษ์เส็ง. (2558). บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุด้านประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาชุมชน เขตบางแค กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2555). ลักษณะการดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: ร้าน JPRINT 2.
- สิริวิไลล์ พญาอุดมชัย. (2560). ปัจจัยความสำเร็จชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University. 11(1): 1439-1453.
- อติปไทย์ จาดฮามรด และ ศุภลักษณ์ สุวรรณขภู. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนศรีฐาน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารปัญญา. 25(2): 34-44.
- อรรถชัย คล่องแคล่ว. (2560). บทบาทของผู้สูงอายุกับการพัฒนาชุมชนย่อยที่ 14 (ป่ายาง) เทศบาลเมืองจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ รป.ม.(การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรุณี สันฐิตวณิชย์ และ ณรุจน์ วศินปิยมงคล. (2564). การร่วมจัดบริการสาธารณะของผู้สูงอายุในจังหวัดอุบลราชธานี.วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 12(1): 25-44.
- World Health Organization. (2002). Active Ageing: A Policy Framework. Geneva: World Health Organization.